

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks karny

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 1137 i 2138) art. 209 otrzymuje brzmienie:

„Art. 209. § 1. Kto uchyła się od wykonania obowiązku alimentacyjnego określonego co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową, jeżeli łączna wysokość powstałych z tego tytułu zaległości stanowi równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych albo jeżeli opóźnienie zaległego świadczenia innego niż okresowe wynosi co najmniej 3 miesiące, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 2. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 naraża osobę uprawnioną na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 3. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub § 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego, organu pomocy społecznej lub organu podejmującego działania wobec dłużnika alimentacyjnego.

§ 4. Jeżeli pokrzywdzonemu przyznano odpowiednie świadczenia rodzinne albo świadczenia pieniężne wypłacane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub § 2 odbywa się z urzędu.

§ 5. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 1, który nie później niż przed upływem 30 dni od daty pierwszego przesłuchania w charakterze podejrzanego uiścił w całości zaległe alimenty.

§ 6. Sąd odstępuje od wymierzenia kary, jeżeli nie później niż przed upływem 30 dni od daty pierwszego przesłuchania w charakterze podejrzanego sprawca przestępstwa określonego w § 2 uiścił w całości zaległe alimenty, chyba że wina i społeczna szkodliwość czynu przemawiają przeciwko odstąpieniu od wymierzenia kary.”.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Celem projektu jest wzmocnienie realizacji obowiązku opieki przez zaspokojenie potrzeb materialnych osób, które same nie są w stanie ich zaspokoić.

Podkreślić przy tym należy, że zakres podstawowych potrzeb życiowych nie jest pojęciem stałym, lecz zależy od bieżącej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Istnieje przy tym zależność między przeciętnym statusem życiowym obywateli, a zakresem i różnorodnością potrzeb uznawanych powszechnie za podstawowe. Tym samym w konsekwencji podnoszenia się stopy życiowej konieczne staje się nie tylko zabezpieczenie każdemu człowiekowi minimum egzystencji w postaci środków przeznaczonych na jego utrzymanie, tj. żywności, odzieży i lokalu mieszkalnego, ale również – odpowiednio do wieku – zapewnienie mu niezbędnego wykształcenia i przygotowania zawodowego, a także możliwości korzystania z dóbr kulturalnych. Zaspokojenie takich potrzeb wyższego rzędu, zwłaszcza w odniesieniu do dziecka, jest w rozwiniętym społeczeństwie niezmiernie ważnym elementem procesu wychowawczego, rozumianego jako kształtowanie osobowości, charakteru i postawy obywatelskiej oraz przygotowanie do samodzielnego życia.

Mając powyższe na uwadze, w kontekście obowiązku państwa do podnoszenia poziomu życia społeczeństwa, a co za tym idzie do stałej poprawy warunków materialnych obywateli w celu coraz pełniejszego zaspokojenia ich potrzeb, konieczne jest szersze zapewnienie realizacji ochrony uprawnień alimentacyjnych przysługujących osobom uprawnionym. Takim instrumentem od strony karnoprawnej jest projektowana nowelizacja przepisu art. 209 k.k.

W obowiązującym porządku prawnym przepis art. 209 k.k. penalizuje zachowanie dłużnika alimentacyjnego polegające na uporczywym uchylaniu się od wykonania ciążącego na nim z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez nielożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i przez to narażenie jej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego, organu pomocy społecznej lub organu podejmującego działania wobec dłużnika alimentacyjnego. Jeżeli jednak pokrzywdzonemu przyznano odpowiednie świadczenia rodzinne albo świadczenia pieniężne wypłacane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, ściganie odbywa się z urzędu.

Z danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zawartych w „Informacji o realizacji ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów w 2014 r.” (dostępnej na stronie internetowej ww. ministerstwa w zakładce „Fundusz Alimentacyjny”) wynika, że skuteczność działań podjętych wobec dłużników alimentacyjnych wyniosła 8,3%, a łączne wydatki na świadczenia z funduszu alimentacyjnego wyniosły około 1,5 mld zł i były o 1,4% wyższe niż analogiczne wydatki w 2013 r. Z drugiej strony dane statystyczne pozyskane z Prokuratury Krajowej wskazują, że blisko 50% wszczętych postępowań przygotowawczych o czyn z art. 209 § 1 k.k. zostało umorzonych, przy czym podstawą 20% umorzeń była okoliczność, że czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego.

Powyższe dane w świetle uwag poczynionych na wstępie powodują konieczność nowelizacji art. 209 k.k.

Postulowane zmiany skutkują nowym brzmieniem przepisu, oderwanym od dotychczasowych znamion w postaci „uporczywości” uchylenia się od obowiązku alimentacyjnego i skutku w postaci „narażenia osoby uprawnionej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych”. Znamiona te rodzą wiele kontrowersji zarówno w doktrynie jak i w orzecznictwie, nie sprzyjając stabilności judykatów i nie przyczyniając się do pełnej karnoprawnej ochrony osób pokrzywdzonych. Obecnie, z uwagi na brzmienie aktualnie obowiązującego przepisu, warunkiem karalności przestępstwa niealimentacji nie jest sam fakt niewywiązywania się z ciążącego na sprawcy obowiązku łożenia na utrzymanie dziecka, rodziców lub innej osoby uprawnionej, lecz uporczywe uchylenie się od tego obowiązku. Przez „uporczywość” rozumie się przy tym, zarówno w doktrynie jak i w orzecznictwie, zachowanie długotrwałe, powtarzalne, nacechowane złą wolą i nieustępliwością (por. wyrok SN z dnia 27 lutego 1996 r., sygn. akt II KRN 200/95, Orz. Prok. i Pr. 1996, nr 10, postanowienie SA w Krakowie z dnia 13 grudnia 2000 r., sygn. akt II AKz 289/00, KZS 2000, z. 12, poz. 28 oraz wyrok SN z dnia 5 stycznia 2001 r., sygn. akt V KKN 504/00, OSNKW 2001, nr 7–8, poz. 57). Innymi słowy „uporczywość” z art. 209 § 1 k.k. oznacza, że musi wystąpić wielokrotność zaniechań na przestrzeni pewnego czasu – uporczywość jest antynomią jednorazowego czy nawet kilkakrotnego zaniechania sprawcy. W rezultacie powszechnie przyjęto, że „uporczywość” zachodzi dopiero w sytuacji powtarzającego się uchylenia zabarwionego ujemnie z uwagi na złą wolę sprawcy.

Kolejnym znamieniem strony przedmiotowej przestępstwa niealimentacji w aktualnym brzmieniu jest narażenie osoby pokrzywdzonej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Wskazać przy tym należy, że w doktrynie zdania są podzielone, czy chodzi o bezpośrednie, czy również pośrednie narażenie na niebezpieczeństwo niemożności zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych oraz czy pełne zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych uprawnionego przez jednego ze zobowiązanych zwalnia z obowiązku drugiego ze zobowiązanych alimentacyjnie.

Uzasadniając konieczność nowelizacji przestępstwa niealimentacji, nie można wreszcie tracić z pola widzenia i tego, że okoliczność, iż w rzeczywistości potrzeby uprawnionego są zaspokajane przez inne osoby, nie wyłącza odpowiedzialności karnej zobowiązanego. Jak przy tym słusznie wskazał Sąd Najwyższy, „fakt zaspokajania potrzeb życiowych uprawnionego kosztem znacznego wysiłku osoby współzobowiązanej do alimentacji albo przez inne osoby niezobowiązane, a także z funduszu alimentacyjnego ZUS, nie wyłącza ustawowego znamienia narażania na niemożność zaspokojenia tych potrzeb” (wyrok SN z dnia 27 marca 1987 r., sygn. akt V KRN 54/87, OSNPG 1987, nr 8, poz. 103).

Reasumując, celem poprawy efektywności egzekwowania przez osoby uprawnione świadczeń alimentacyjnych oraz wyeliminowania aktualnych i niepożądanych zjawisk w postaci celowego uchylania się osób zobowiązanych do alimentacji od prawnego obowiązku alimentacji przez zatajanie uzyskiwanych dochodów i posiadanego majątku proponuje się nowelizację przestępstwa niealimentacji przede wszystkim przez eliminację dotychczasowych znamion w postaci „uporczywości” i „niemożności zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych” osoby uprawnionej na rzecz bardziej obiektywnego kryterium w postaci zaległości alimentacyjnych stanowiących równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych albo opóźnienia zaległego świadczenia innego niż okresowe wynoszącego co najmniej 3 miesiące. W tym miejscu wyjaśnić jednocześnie należy, że przez świadczenia inne niż okresowe rozumie się m.in. świadczenia alimentacyjne wypłacane jednorazowo, na przyszłość i ustalone na mocy orzeczenia sądowego, umowy lub ugody między uprawnionym i zobowiązanym lub świadczenia alimentacyjne skapitalizowane i zasądzone jednorazowo (w szczególności, gdy znana jest chwila wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego).

Nowelizacja obejmuje przy tym świadomą rezygnację z przywołania w art. 209 § 1 k.k. ustawy jako samoistnego źródła obowiązku alimentacyjnego. Argumentem przemawiającym za takim rozwiązaniem był fakt, że zdaniem projektodawcy w tym zakresie jest to norma pusta i w rzeczywistości nie zdarzają się przypadki, w których jedyną i wyłączną podstawą ustaleń organów w toku postępowania karnego w zakresie istnienia obowiązku alimentacyjnego, jego formy oraz wysokości byłaby ustawa. Z drugiej strony w znowelizowanym przepisie projektodawca poszerzył źródła obowiązku alimentacyjnego o ugodę zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umowę. W świetle obowiązujących przepisów również bowiem wymienione tytuły stanowią podstawę ustalenia świadczeń alimentacyjnych.

Celowym zabiegiem projektodawcy była wreszcie rezygnacja z penalizacji uchylania się od wszelkiego rodzaju świadczeń alimentacyjnych jedynie na rzecz świadczeń określonych co do wysokości (tj. świadczeń pieniężnych) gdyż w istocie tylko z taką formą niewykonywanych świadczeń alimentacyjnych mają do czynienia organy ścigania i sądy w postępowaniu karnym.

Powyższe kryteria, w powiązaniu z pozostawionym znamieniem „uchylania się” pozwolą efektywniej i skuteczniej zwalczać patologię niealimentacji. Z drugiej strony, konieczne dla zaistnienia przestępstwa niealimentacji znamię „uchylania się” pozwoli na wykluczenie z zakresu penalizacji sytuacji, w których zobowiązany nie wykonuje obowiązku alimentacyjnego z przyczyn obiektywnych, tj. niezależnych od jego woli. Pamiętać bowiem należy, że sam fakt niewykonania określonego obowiązku nie jest równoznaczny z uchylaniem się od niego. W pojęciu uchylania się zawarty jest negatywny stosunek psychiczny osoby zobowiązanej do nałożonego na nią obowiązku, sprawiający, że nie dopełnia ona tego obowiązku, mimo że ma obiektywną możliwość jego wykonania. W uchwale z dnia 9 czerwca 1976 r. (sygn. akt VI KZP 13/75, OSNKW 1976, nr 7-8, poz. 86) Sąd Najwyższy wskazał, że: „Uchylanie się od obowiązku łożenia na utrzymanie osoby uprawnionej do alimentacji zachodzi wtedy, gdy zobowiązany mając obiektywną możliwość wykonania tego obowiązku, nie dopełnia go ze złej woli”. Podobny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 17 kwietnia 1996 r. (sygn. akt II KRN 204/96, Prok. i Pr.-wkł. 1996, nr 11, poz. 4): „W pojęciu „uchyla się” mieści się negatywny stosunek psychiczny osoby zobowiązanej do wykonania nałożonego na nią obowiązku, który sprawia, że mimo obiektywnej możliwości jego wykonania, sprawca tego obowiązku nie wypełnia, gdyż

wypełnić nie chce lub też zlekceważył obowiązek nałożony wyrokiem. Ten negatywny stosunek winien być wykazany stosownymi dowodami”. Innymi słowy, określenie „uchyla się”, użyte w art. 209 § 1 k.k., oznacza umyślne zaniechanie spełnienia powinności (uwarunkowanej oczywiście możliwością) łożenia na utrzymanie osoby uprawnionej. Jeżeli więc istnieje podejrzenie popełnienia tego przestępstwa, należy zbadać przede wszystkim przyczyny niewywiązywania się z obowiązku alimentacyjnego przez domniemanego sprawcę, które może niekiedy zdarzyć się z powodów obiektywnych (np. ciężkiej choroby i pobytu w szpitalu). Reasumując, znamiona przestępstwa zostaną zrealizowane tylko wtedy, gdy zobowiązany będzie uchylał się od obowiązku łożenia na utrzymanie osoby uprawnionej do alimentacji, tj. gdy zobowiązany, mając obiektywną możliwość wykonania tego obowiązku (dysponując środkami finansowymi), nie dopełnia go ze złej woli. Do przestępstwa nie dojdzie zaś w sytuacji, gdy zobowiązany, choć faktycznie nie łoży na utrzymanie osoby uprawnionej, nie czyni tego z przyczyn, na które nie ma wpływu (np. nie posiada majątku, pozostaje zarejestrowany jako osoba bezrobotna i z przyczyn niezależnych od jego woli nie może podjąć pracy).

Projektowany art. 209 § 2 stanowi kwalifikowany skutkiem typ przestępstwa niealimentacji. Mianowicie surowszej odpowiedzialności podlegał będzie ten, kto uchylając się od wykonania obowiązku alimentacyjnego z § 1 naraża osobę uprawnioną na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Taka wzajemna relacja obu przepisów z jednej strony pozwoli penalizować przestępstwa niealimentacji w oderwaniu od nieostrego i rodzącego trudności dowodowe znamienia „narażenia”, a z drugiej, w przypadku faktycznego narażenia osoby uprawnionej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, pozwoli na ściganie sprawców dopuszczających się tego kwalifikowanego typu niealimentacji.

Projektowana nowelizacja nie powinna przy tym rodzić wątpliwości natury intertemporalnej. Pamiętać bowiem należy, że przestępstwo niealimentacji to, jak powszechnie przyjmuje orzecznictwo i doktryna, przestępstwo trwale i wieloczynnościowe, gdyż polega na wywołaniu i utrzymywaniu określonego skutku przestępczego. Powyższe oznacza, że czasem jego popełnienia będzie ostatni moment, w którym sprawca utrzymywał jeszcze wywołany przez siebie stan bezprawności. Tym samym, dla rozstrzygnięcia, czy w danym stanie faktycznym zastosowanie znajdą przepisy starej czy nowej ustawy, zastosowanie będzie miał art. 4 § 1 k.k. Użycie tego

przepisu musi być jednak poprzedzone ustaleniem, że oskarżony w trakcie całego okresu bezprawności wyczerpywał znamiona przestępstwa niealimentacji. Dopiero taka konstatacja uprawnia organ procesowy do subsumcji ustalonego stanu faktycznego pod właściwą normę prawną (ustawę względniejszą dla sprawcy), a w konsekwencji wydania właściwego rozstrzygnięcia.

Innymi słowy, w przypadku gdy w chwili wejścia w życie znowelizowanego przepisu sprawca wyczerpywał swoim zachowaniem znamiona przestępstwa niealimentacji w dotychczasowym brzmieniu (tj. sprawca uchylał się od obowiązku alimentacyjnego w formie świadczenia pieniężnego w sposób uporczywy z jednoczesnym skutkiem w postaci narażenia osoby uprawnionej do alimentów na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych), a organ procesowy doszedłby do wniosku, że zgodnie z regułą wyrażoną w art. 4 § 1 k.k., ustawą względniejszą jest ustawa nowa, czyn ten powinien zostać zakwalifikowany z nowego art. 209 § 2 k.k. Sprawca bowiem w dalszym ciągu uchyla się od alimentów, uchylanie trwa co najmniej 3 okresy (czyli co do zasady 3 miesiące), a skutkiem uchylania się jest narażenie osoby uprawnionej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Tożsame są przy tym ustawowe zagrożenia obu przestępstw. Rozwiewając w tym miejscu ewentualne wątpliwości co do swoistej tożsamości pojęć „uporczywości” i uchylania się w taki sposób, że łączna wysokość zaległości stanowi „równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych”, wskazać należy na niekwestionowane w orzecznictwie i doktrynie stanowisko Sądu Najwyższego, który w wyroku z dnia 8 grudnia 2008 r., sygn. akt V KK 277/08, stwierdził, że „okres niealimentacji obejmujący dwa miesiące nie spełnia ustawowego znamienia „uporczywości” z art. 209 § 1 k.k.” (OSNwSK 2008/1/2524, LEX 531405).

W przypadku gdy w toku postępowania odpadnie podstawa „narażenia osoby uprawnionej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych”, czyn można zaś będzie zakwalifikować z nowego art. 209 § 1 k.k. tylko wtedy, gdy łączna wysokość zaległości alimentacyjnych stanowiąca równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych w całości powstała pod rządami nowej ustawy.

W kontekście przepisów międzyczasowych podnieść wreszcie należy, że projektowane zmiany normatywne, skutkujące utworzeniem w zakresie przestępstwa niealimentacji typu podstawowego i kwalifikowanego, nie wpłyną na prawomocne orzeczenia zapadłe

w tej materii przed wejściem niniejszej ustawy w życie, albowiem projektowany przepis § 2 jest w zakresie znamion w istocie zbieżny z art. 209 § 1 k.k. w dotychczasowym brzmieniu, a ponadto ustawowe zagrożenie obu przepisów jest identyczne.

Proponuje się dodanie w art. 209 § 5 i § 6 regulujących zachowanie sprawcy przestępstwa niealimentacji polegające na zaniechaniu jego dokonywania i likwidacji skutku przestępczego przez uiszczenie w całości zaległych alimentów. W przypadku gdy takie uiszczenie w całości zaległych alimentów nastąpiłoby w sprawie o przestępstwo niealimentacji opisane w § 1, nie później niż przed upływem 30 dni od daty pierwszego przesłuchania w charakterze podejrzanego, sprawca uniknąłby kary. W przypadku zaś, gdy takie uiszczenie w całości zaległych alimentów przed upływem 30 dni od daty pierwszego przesłuchania w charakterze podejrzanego nastąpiłoby w sprawie o przestępstwo niealimentacji znamienne skutkiem „narażenia” z § 2, sąd decydowałby o odstąpieniu od wymierzenia kary, chyba że wina i społeczna szkodliwość czynu będą przemawiać przeciwko odstąpieniu od wymierzenia kary.

Za proponowanymi rozwiązaniami uprzywilejowania sprawcy w przypadkach projektowanych sytuacji, obejmujących elementy tzw. czynnego żalu, przemawiają argumenty kryminalnopolityczne. W opinii projektodawcy, z uwagi na charakter przestępstwa niealimentacji, rodzaj naruszonego nim dobra prawnego oraz powody penalizacji niealimentacji jest zasadne przyjęcie rozwiązania, zgodnie z którym sprawca, w określonych warunkach, będzie mógł liczyć na niepodleganie karze lub odstąpieniu od wymierzenia kary w przypadku uiszczenia w całości zaległych alimentów. Warunkiem takiego rozwiązania jest, co oczywiste, to, aby sprawca uiścił wszystkie zaległe alimenty w całości i dokonał tego w określonym terminie.

W tym miejscu wskazać jednocześnie należy, że dla ziszczenia się zaproponowanych w § 5 i § 6 korzystnych rozstrzygnięć dla oskarżonego nie jest konieczne jego faktyczne pierwsze przesłuchanie w charakterze podejrzanego. W obu przypadkach czynność ta jedynie pośrednio wyznacza termin, otwarty z dołu, do skutecznego skorzystania z dobrodziejstw przewidzianych w § 5 i § 6.

Zdaniem projektodawcy proponowane rozwiązania jeszcze bardziej przyczynią się m.in. do wzmocnienia praw podmiotowych wynikających z funkcji gwarancyjnych art. 71 ust. 1 Konstytucji RP. Przepis ten daje bowiem gwarancje szczególnej pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej. Szczególny

charakter tej pomocy wymaga zaś, by wykraczała ona poza zwykłą pomoc świadczoną innym osobom utrzymującym dzieci. Trudna sytuacja materialna to bowiem sytuacja, w której warunki materialne nie pozwalają na wypełnianie funkcji, jakie państwo wiąże z rodziną. Stworzony przez państwo system wypłaty zastępczych świadczeń z tytułu niewywiązywania się z obowiązków alimentacyjnych nie może przy tym zastępować pierwszorzędno obowiązku osób zobowiązanych orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową do alimentacji. Tym bardziej, że świadczenia z funduszu alimentacyjnego nie są formą bezzwrotnej pomocy socjalnej. Kwoty wypłacane z funduszu są bowiem odzyskiwane od dłużnika alimentacyjnego. Świadczenie z funduszu alimentacyjnego nie jest przy tym uprawnieniem samoistnym, ma charakter fakultatywny, a możliwość skorzystania z niego występuje dopiero wówczas, gdy zawiodły inne środki prawne mające na celu wyegzekwowanie należności alimentacyjnych. Państwo przez świadczenia z funduszu staje się gwarantem otrzymania zasądzonych alimentów i wypłacając świadczenie „kredytuje” dłużnika alimentacyjnego, zaspokajając w ten sposób wierzyciela alimentacyjnego. Generuje to jednak określone, znaczne koszty po stronie państwa i samorządów. W 2014 r. łączne wydatki na świadczenia z funduszu alimentacyjnego wyniosły ok. 1,5 mld zł i były o 1,4% wyższe niż analogiczne wydatki w 2013 r. Bezwzględna kwota zwróconych przez dłużników należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego wyniosła jedynie 207,9 mln zł (dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zawarte w „Informacji o realizacji ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów w 2014 r.”, dostępnej na stronie internetowej ww. ministerstwa w zakładce „Fundusz Alimentacyjny”).

Powyższe jeszcze bardziej wzmocnia tezę o potrzebie nowelizacji art. 209 k.k. tak, aby stworzony przez państwo system wypłaty zastępczych świadczeń z tytułu niewywiązywania się z obowiązków alimentacyjnych nie zastępował pierwszorzędno obowiązku osób zobowiązanych do alimentacji.

Zakres projektu nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Projekt nie zawiera przepisów technicznych, a zatem nie podlega notyfikacji zgodnie z trybem przewidzianym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.).

Projekt ustawy został zamieszczony na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Sprawiedliwości zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. poz. 1414, z późn. zm.) oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji. Żaden z podmiotów wykonujących zawodową działalność lobbingską nie zgłosił zainteresowania pracami nad projektem.